

HENRIK IBSEN: *Ein Folkefiende* (1882)

Estrena a Barcelona: 14.04.1893, al teatre Novedades. Traducció de Josep M. Jordà i Carles Costa i Pujol.

Acte I

1
BATLLE: Però sí que [tu Tomas] tens una tendència innata a fer la teva.[...] L'individu s'ha de subordinar a la comunitat... més ben dit, a les autoritats que tenen el deure de vetllar pel bé comú.

2
BILLING: Votar, ho hauria de fer tothom.

HORSTER: Fins i tot la gent que no hi entenen?

BILLING: Que no hi entenen? Què voleu dir? La societat és com un vaixell: tothom ha d'agafar el timó.

HORSTER: En terra qui sap si resultaria, això; ara, en mar ja us ben asseguro que no. (*Acte I*)

Acte II

3
HOVSTAD: Cap periodista amb les meves tendències populistes no podria deixar escapar una ocasió com aquesta. Cal tirar daltabaix aquestes històries de la indefectibilitat dels qui manen. Són coses que s'han d'arrençar, com totes les supersticions.

STOCKMANN: Totalment i ben cordialment d'acord, Hovstad: és una superstició. Fora, doncs!

HOVSTAD: Jo prou faria una excepció amb el Batlle, pel fet que li sou germà. Però ja sé que creieu, com jo mateix, que la veritat passa per davant de qualsevol altra consideració.

4
ASLAKSEN: Perquè es podria donar el cas que ens necessitèssiu, que haguéssiu de menester el suport de les classes mitjanes. Nosaltres formem, com si diguéssim, una incommovable majoria en aquesta ciutat... quan ens ho proposem de debò. I sempre val la pena de poder comptar amb la majoria, doctor Stockmann.

STOCKMANN: És ben veritat, però no acabo d'entendre la necessitat de precaucions especials aquí. Em sembla que tractant-se d'un cas tan senzill i tan evident...

ASLAKSEN: Sí, això sí. De totes maneres val la pena, perxò. Les conec molt bé, les autoritats locals. La gent que mana no accepta pas fàcilment les propostes que els fan els altres. Vet aquí per què considero que no estaria gens malament que organitzéssim una petita manifestació.

HOVSTAD: Bona pensada!

STOCKMANN: Una manifestació, dieu? Per quina raó, vejam!

ASLAKSEN: Això sí, amb seny i moderació, eh! Sempre he estat partidari de la moderació. La moderació és el deure principal de tot ciutadà... en opinió meva, vaja!

5
BATLLE: Jo no m'he pogut convèncer, com ja he fet observar, que ens amenaci cap perill imminent.

STOCKMANN: Com que no! Si no hi ha escapatòria! La meva relació és ben clara i ben exacta, ho sé molt bé! I tu també te n'has adonat perfectament, Peter.

El que passa és que no ho vols admetre. Com que fores tu qui va decidir l'emplaçament i la disposició actuals del balneari i de les seves aigües! I és justament això, aquest maleit esguerro teu, el que no vols reconèixer. Au, home, que no creus que no t'he ben calat?

BATLLE: I què? Si vetllo tal vegada amb un cert desfici, pel meu prestigi, ho faig pel bé de la ciutat. Sense autoritat moral no podria dirigir ni administrar els afers de la manera que considero més convenient per al bé general.(...) Sobretot, però, que res d'aquest desgraciat assumpte no arribi a coneixement públic: ni piu!

6
BATLLE: Com a membre al servei del balneari no tens cap dret a expressar cap opinió que contradigui la dels teus superiors.

STOCKMANN: Això ja és anar massa lluny! Resulta que jo, com a metge i home de ciència, no tinc cap dret a...

BATLLE: Aquesta qüestió no té un aspecte científic. És una qüestió complexa: una qüestió tècnica i econòmica alhora.

STOCKMANN: Per mi, ni que sigui del dimoni! El que jo vull és llibertat per manifestar el meu punt de vista en totes les coses d'aquest món.

7
SRA. STOCKMANN: Ah, la raó, la raó! De què et servirà la raó si no tens gens de poder?

8
SRA. STOCKMANN: Et tracten [Tomas] ben miserablement, ben cert que sí. Però, Déu del cel!, no n'hi ha pas poques d'injustícies en aquest món, i bé cal ajupir-s'hi... Són els nois, Tomas, Guaita'ls. Què serà d'ells? No, mai no tindràs valor per...

Acte III

9
STOCKMANN: Si ens mantenim units, tot anirà fi, fi com una seda; i la revolta esquivarà els esculls com una nau. No ho creieu?

HOVSTAD: Per la part que em toca, crec que tenim totes les possibilitats de posar el govern municipal en les mans que en justícia correspon.

ASLAKSEN: I si procedim amb moderació, no veig pas que puguem córrer cap perill.

STOCKMANN: Què dimonis importa, que correm cap perill o no? El que faig ho faig en nom de la veritat i seguint la meva consciència.

HOVSTAD: Sou un home que es mereix suport, doctor Stockmann.

ASLAKSEN: No hi ha dubte que el doctor Stockmann és un veritable amic de la ciutat; un autèntic amic de la societat!

BILLING: El doctor Stockmann, mal llamp em matí, és un amic del poble, Aslaksen.

.10.

PETRA: L'obra [per traduir] sosté que hi ha una providència sobrenatural que vetlla pel que se'n diuen els bons d'aquest món i fa que, per a ells, les coses s'acabin molt bé. En canvi, el que en diem els dolents acaben rebent el càstig degut.

HOVSTAD: Si això és magnífic! És exactament el que vol el públic.

PETRA: I vostè els ha de donar aquesta mena de lectures? Si no se'n creu ni mitja paraula! Sap de sobres que la realitat no va pas així.

.11.

STOCKMANN: Que t'has tornat boja, Katrina? Vejam si ara un home amb dona i fills no podrà proclamar la veritat, no podrà esser un ciutadà de profit i amb empena, no podrà servir la ciutat on viu.

.12.

STOCKMANN: Ho vull veure, si la perversió té poder per tapar la boca d'un patriota que vol purificar la societat! (*El DOCTOR i la SRA. STOCKMANN surten per la porta del fons, a l'esquerra*)

Acte IV

.13.

ASLAKSEN: L'escola de la vida i l'experiència m'ha ensenyat que la moderació és la virtut que més profit dona al ciutadà ... i que el seny i la moderació aprofiten d'allò més a la societat. Per tant, indicaria a l'il·lustre ciutadà que ha convocat aquesta assemblea que procuri mantenir-se dins els límits de la moderació.

.14.

STOCKMANN: L'enemic més terrible de la veritat i llibertat entre nosaltres és la incommovible majoria! La maleïda incommovible majoria liberal! Aquest és! Ara ja ho sabeu(...)

HOVSTAD: La majoria sempre té la raó al seu costat.

BILLING: I la veritat també, mal llamp em mati!

STOCKMANN: Doncs jo dic que la majoria no té mai la raó al seu costat! És una d'aquelles mentides públiques contra les quals un home lliure, amb les idees clares, s'ha de revoltar. (...) Escridassar-me, rai, ja em podeu escridassar; ara, refutar-me, no. La majoria té el poder... per desgràcia; però la raó sí que no. Jo la tinc, la raó, i uns pocs més, no gaires. La minoria sempre té raó.

HOVSTAD: Ves per on, des d'abans-d'ahir que el doctor Stockmann se'ns ha tornat aristòcrata!

STOCKMANN: (...) Només penso en els pocs entre nosaltres, no gaires, que han fet seves les noves veritats que ja germinen. Són gent que està com

qui diu a l'avançada, tan a l'avançada que la incommovible majoria encara no els ha atrapats... i lluiten, a l'avantguarda, per veritats, tan acabades de néixer en la consciència del món, que només tenen escassos adeptes a favor.

HOVSTAD: Ara el nostre metge se'ns ha tornat revolucionari!

STOCKMANN: Sí, mal viatge!, ho soc, senyor Hovstad. Porto de cap una revolució contra la mentida que confon la majoria amb la veritat. Quines són les veritats que la majoria sol encaçar? Aquelles que, de tants anys que tenen, són ben a prop de tornar-se un secall. Ara bé, senyors meus, quan una veritat s'ha fet tan vella, també és molt a prop de tornar-se una mentida.

.15.

STOCKMANN: Si us plau, senyor Hovstad!, no em parleu de veritats segures. Les veritats admeses ara per les masses i les multituds són veritats que tenien per segures la gent avançada del temps dels nostres avis.(...) cap societat no pot viure una vida saludable amb veritats tan velles i neulides.

.16.

STOCKMANN: [Una de les miserables mentides que passen per veritats ben admeses] És la doctrina, heretada dels nostres avis, que eixelebradament heu escampat als quatre vents: la doctrina que les turbes, les masses, la xurma, són l'espina del poble, el poble mateix; que un qualsevol –aquest membre ignorant i sense formació de la societat– té el mateix dret a condemnar i decidir, a governar i manar, que els pocs espiritualment selectes.

.17.

ASLAKSEN: El doctor Stockmann s'ha desemmascarat com mai no hauria ni somiat. Desgraciadament, he de donar suport a l'opinió suara manifestada per aquests respectables ciutadans, i proposo que aquest sentiment s'expressi en una resolució. Suggerixo la següent: «L'assemblea declara enemic del poble el responsable mèdic del balneari, el doctor Tomas Stockmann.»

Acte V

.18.

STOCKMANN: Només vull enfonyar el cap d'aquests gossos petaners que els liberals són els enemics més arterosos de l'home lliure. Que els programes dels partits no fan sinó escanyar les veritats novelles i plenes de vida.